

ЧОВЕК

КАЛОЯН КОЛЕВ*

НАЗАД ВЪВ ВРЕМЕТО

Фалитът на гържавите

Първият е - няма да се изненадате - в Гърция, още през 4. век пр.н.е.

През последните две години Гърция ни направи свидетели на едно истинско граматично представление като от античен театър - социални размирици, граждански протести и политически битки в правителството, причинени от огромната финансова криза в страната. Една малка гържава (с икономика, представляваща едва 2% от тази на Общността) успя да разбунуе страстите и да изправи на нокти половинмилиардния Европейски съюз.

Всъщност често срещано явление ли са гържавните фалити, или това е нещо, което се случва рядко, но носи със себе си опустошителен ефект? Историята ни показва много интересни факти: оказва се, че големи и малки гържави, кралства и империи са фалирали много пъти през вековете. Много повече, отколкото сме си представлявали.

Преди да се пренесем в историята,

нека да изясним какво означава една гържава да фалира. Най-общо казано, фалитът се дефинира като спиране на плащанията по поети финансови ангажименти. Реално едно правителство се смята за неплатежоспособно, когато преустанови плащанията по дълга си или пропусне ня-

колко такива. Все още обаче не съществува процедура по обявяване на несъстоятелност (както е при фирмите например) - няма институция или международен съд, който да обяви фалит на гържава.

Гръцката криза от тези дни сякаш ни намира за едно интересно съвпадение - анализите показват, че първият документиран гържавен фалит в човешката история е отново в Гърция.

През 377 г. пр.н.е. 11 града гържави в Древна Гърция спират да изплащат взетите заеми от известния храм на Делос - митичното рождено място на Аполон. Храмът на Делос е изгубил ролята на кредитор от последна инстанция (нещо като Европейската централна банка или Федералния резерв) и е отпуснал средства на градове в нужда. Богатият храм на Делос е принуден да отпише 90% от отпуснатите заеми. Относителният размер на загубите тогава е много повече от отписания 50% гръцки дълг през октомври 2011 г., гържан от частни кредитори.

Но не си мислете, че Гърция е единствената страна, която е фалирала. От историческа гледна точка

световният шампион с най-много фалити е Испания - цели 18 пъти страната е обявявала фалит или не е изплащала част от задълженията си. До 1800 г. кралството обявява фалит 6 пъти, а само през 19. и 20. век страната изпада в неплатежоспособност 12 пъти.

* Авторът е докторант и хоноруван асистент в Стопанския факултет на СУ "Св. Климент Охридски".